

Gondolatok a bírósági végrehajtás rendszeréről

A végrehajtás intézménye régi múltra tekint vissza. Tágan értelmezve a társadalom kialakulása, a tulajdon, a magántulajdon megjelenése óta beszélhetünk valamilyen végrehajtási (szokás)jogról. Hammurapi (Kr. e. 1728–1686) törvényei már rendelkeznek egyes cselekményeket illetően (pl.: gabona vagy pénzügyre vonatkozó tanúskodás, a bírói ítélet hatálya, stb.) a végrehajtásról. A végrehajtás intézményének történetét végigkíséri a hatékonyság, és az eredményesség fokozhatóságának a kérdésköre. Az állam számára egyfajta kötelezettségként jelentkezik a jogvitákkal kapcsolatos döntések érvényre juttatása. Ennek a kötelezettségnek az egyik megvalósulási formája maga a bírósági végrehajtás intézménye, amely igen komplex feladatot lát el, jelentősége a társadalom, a gazdaság, a tulajdon tekintetében igen nagyra tekinthető². A bírósági végrehajtás a magánjog (civilisztika) területén realizált igazságszolgáltatás. Összességében a végrehajtás semmiképpen sem tekinthető büntetőeljárásnak, mert egy még nem kielégítő jogi állapot helyreállítását célozza meg az intézmény (az egyensúly visszaállítása, regulátor szerepkör), egy a korhoz illő eszközrendszer kiépítésével és annak realizációján keresztül. A végrehajtást foganatosító szervezet és személyek motiváltságának, működési kereteinek jelentős hatása van az eljárások lefolytatására, a metodikára és a felmerülő erkölcsi, morális, valamint felelősségi kérdésekre. Jelen vizsgálat célja, hogy ezeket a hatásokat befolyásoló szervezeti kereteket bemutassa. Tömören megfogalmazott módon Vida István szavaival élve a bírósági végrehajtás: „A bírósági végrehajtás a vagyoni végrehajtás fő útja: az viszonylag önálló – rendszerint más, jogvitát eldöntő eljáráshoz kapcsolódó – polgári nemperes eljárás, amelynek során a bíróság, illetőleg a bírósági szerv általában vagyoni kényszerrel juttatja érvényre a kötelezettség teljesítésére vagy biztosítására irányuló jogi szankciót³.”

I. Kérdésfelvetés

Röviden megfogalmazva az alábbi kérdések merülnek fel. Mi is az bírósági végrehajtás, milyen összetevők alkotják, milyen társadalmi, gazdasági, érdekeltségi, felelősségi környezetben működik az intézmény? A kérdésfelvetés aktualitását kiválóan szemlélteti a 2011. december 13-án, elfogadott T/4918. számú törvényjavaslat (A bírósági végrehajtással kapcsolatos és egyéb igazságügyi tárgyú törvények módosításáról) indoklás része. „Kifejezetten szükségessé tette a módosításokat az, hogy az elmúlt években - a gazdasági-pénzügyi válság, valamint a lakosság és a vállalkozási szféra hatalmas adósságállománya okán - nagyságrendileg megnőtt a végrehajtási ügyek száma. Ezzel együtt viszont a behajtási hatékonyság és az állami kényszerintézkedések foganatosításával szembeni közbizalom csökkent, s különösen sújtottak ezek a körülmények - a kilakoltatási moratórium

¹ Doktorandusz hallgató, Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola.

² A bírósági végrehajtás mottójaként is felfogható módon, az 1846. évben, Frank Ignác A közigazság törvénye Magyarhonban című munkájában a bírósági végrehajtás jelentőségét a következőképpen fogalmazta meg: "Hiában volna törvényszéket tartani, ha az ítélet végrehajtása nem következne."

<http://digitalia.tudaskozpont-pecs.hu/books/frank-ignac-a-kozigazsag-torvenye-magyarhonban-1846-2-1/web/index.php?page=b277&wpid=2641>, Frank Ignác: A közigazság törvénye Magyarhonban, Ítélet végrehajtásáról 454. §.

³ Vida István: A bírósági végrehajtás (Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1978.).

es az általános ingatlanpiaci válság által is tovább nehezítetten - az ingatlanok végrehajtási kényszerértékesítését, melyek átláthatóságához, eredményességéhez, a visszaélések megelőzéséhez kiemelt jogalkotói érdek fűződik. Kiemelt szempontként érvényesül az, hogy az állami, közhatalmi követelés-érvényesítésnek valós és működő alternatívát kell képeznie az önhatalommal, tisztességtelen eszközökkel operáló szürke vagy fekete zónával szemben: az adósok kiszolgáltatottságát növeli az, ha a hitelezők ilyen eszközökhöz nyúlnak a követelések érvényesítése érdekében. A változások közül kiemelendő az ingóságok és ingatlanok árverésére vonatkozó szabályozás továbbfejlesztése annak érdekében, hogy az árverések átláthatóan, visszaélések nélkül bonyolódjanak.⁴ „Magyarország gazdasága vonatkozásában egy olyan regulátor szerepkörrel kell beszélni a végrehajtás kapcsán (ideértve a vagyoni végrehajtás mindhárom fajtáját), amely elősegíti a rendes gazdálkodás követelményének- és folytatásának elve a teljesülését (törekvés az egyensúly felé). Levonhatóvá válik az a következtetés, amely szerint a bírósági végrehajtás, a gazdálkodás, a gazdaság biztonságának és a jogbiztonság megteremtésének az egyik hatékony eszköze. A társadalmi közérdek, amely természetesen nem feltétlenül azonos az egyéni érdekekkel, egy olyan eszközzel rendelkezik a bírósági végrehajtás intézménye által amely, mint az látható komplex feladatokat lát el.⁵” Magának a bírósági végrehajtásnak a léte olyan hatékony eszközrendszer biztosít mindenki számára, amelyet nem feltétlenül kell a kötelmi és egyéb jogviszonyokban önállóan megjeleníteni, hiszen nemteljesítés esetén *ipso iure* védelmet jelent.

II. Felelősségi kérdések a bírósági végrehajtásban

Alapvetésként le kell szögezni, hogy, általános jelleggel megfogalmazva a bírósági végrehajtás problémaköre, a végrehajtási tevékenységet övező felelősségi kérdések, a végrehajtás mediatizáltsága, egy-egy állam tartós dekonjunktuurával terhelt gazdasági környezete mellett, a negatív előjelet viselő gazdasági fejlődés okozta végrehajtási ügyszám-növekedés, a társadalmi sajátosságok eredményeképpen (Magyarország esetében pl. a rendszerváltás előtti 40 év társadalmi beidegződései, a hitelkárosultak, stb.) kerülnek fokozottan előtérbe. Vitathatatlan, hogy a bírósági végrehajtás a jogbiztonság egyik alapkövét képezi, hiszen minden ítélet annyit ér, amennyit betartanak belőle.

Az egyik póluson a folyamatosan keletkező végrehajtási ügyek igen nagy száma található, mely a 2011. év I. féléves adatai alapján 288 697 darabszámú ügyet jelent, évről-évre folyamatosan tekinthető darabszám növekedés mellett. Ha megvizsgáljuk ezt az adatot, akkor látjuk, hogy rossz esetben éves relációban hozzávetőlegesen 550 000 darab ügyről beszélhetünk országos szinten. A másik pólus jellemzője az lehetne, hogy amennyiben a társadalom tagjai minden esetben önkéntes jogkövető magatartást tanúsítanak, akkor ideális körülmények között – utópisztikus jelleggel megfogalmazva - nem is lenne szükség az intézményre⁶.

⁴ A Magyar Köztársaság Kormánya, T/4918. számú törvényjavaslat a bírósági végrehajtással kapcsolatos és egyéb igazságügyi tárgyú törvények módosításáról (Előadó: dr. Navracsics Tibor közigazgatási és igazságügyi miniszter, Budapest, 2011. november).

⁵ Pataki János István: A végrehajtó és az adós (Budapest, Ad Librum kiadó, 2013.).

⁶ Vht. 1994. évi kommentár, az Általános indoklás fejezet (1)

„a jog érvényesülését általában az önkéntes követés jellemzi, végső soron azonban az állam kényszerítő ereje juttatja érvényre a jogot. Ilyen kényszerítő jellegű eljárás a bírósági végrehajtás is, amely nélkülözhetetlen ahhoz, hogy a bíróságok és a jogvitát eldöntő más szervek határozatait érvényre juttassák, e határozatokon, továbbá egyes okiratokon alapuló követeléseket az adósoktól behajtsák. Ezért a bírósági végrehajtás fontos szerepet tölt be az igazságszolgáltatás feladatainak megoldásában, a jogrendszer gyakorlati megvalósításában. A végrehajtási ügyek száma növekszik, a végrehajtás eredményessége csökken. Az utóbbi években évente mintegy 300.000

Alapvetően két részre bonthatjuk magát a bírósági végrehajtási eljárást. Az első rész a végrehajtás elrendelésével foglalkozik, míg a második rész a végrehajtás foganatosításával. Az első szakaszhoz leginkább az eredetileg érvényesítendő jog kötődik, és ebben a stádiumban a végrehajtó személye még nem jelenik meg. A második szakaszhoz leginkább az állami kényszer megjelenése köthető - amennyiben az önkéntes teljesítés elmarad -, és az itt alkalmazott állami kényszer már a végrehajtó foganatosítja (egyes kényszercselekményeket a rendőrség szervezetének igénybevételével végez el, amennyiben arra szükség van). Az állami kényszer elsősorban adós vagyona, vagy kivételesen személye ellen irányulhat. Másképpen fogalmazva a jogalkotó egyik célja az, hogy vagyoni kényszer alkalmazásával az önkéntes teljesítést kikényszerítse, másik célja pedig az, hogy szükség esetén állami kényszerrel is elérje a bíróságok és a jogvitát eldöntő más szervek határozatainak teljesítését. „A vizsgálat alá vont kérdéskör, nevezetesen a bírósági végrehajtási eljárás foganatosítása és annak egyes eljárási elemei, a jogérvényesülés, a jogérvényesítés egyik kimagasló szerepű eszközének tekinthető, amennyiben a jogalkotó a végrehajtási eljárás foganatosításán keresztül megfogalmazott cél gyanánt, az önkéntes teljesítés bekövetkezését, a jogkövető magatartás szabályainak betartását, tágabb értelemben a társadalmi, erkölcsi és jogi normák érvényesülését kívánja elérni.⁷” A bírósági végrehajtás eljárási cselekményeinek foganatosítása minden esetben az adós egyes vagyonelemeire irányul, és ezzel teljesen konzisztens módon, adós jogalanyiségára nézve semmilyen mértékben nem hat ki. A jogalanyiség fogalma szorosan kapcsolódik a fentebb leírtakhoz, a társadalom, a vagyon, a tulajdon, a gazdaság, a gazdálkodás vonatkozásában. „Történetileg a jogalanyiságot az adott társadalom tulajdoni berendezkedése határozza meg⁸.” „Az egyén tulajdoni viszonyai, megszabták jogai és kötelezettségei összességének keretét, megszabták jogállását, megszabták jogképességét⁹.”

A bírósági végrehajtás vonatkozásában jelen esetben elsősorban nem a büntetőjogi, hanem a polgári jogi (tág értelemben vett) vonatkozásában van elvi jelentősége a vizsgált kérdéskörnek, a bírósági végrehajtás működési keretrendszerének, és az abból eredő sajátosságoknak. A bírósági végrehajtás tevékenysége és a kár fogalma egyedi relációban van egymással. Amennyiben azt mondjuk, hogy kárnak minősül minden olyan hátrány, amely valakit valamely károsító esemény folytán személyében vagy vagyonában ér, és hozzáteszük azt, hogy az 1994 évi LIII. törvény (a továbbiakban Vht.) 5. § (2) bekezdés így szól: „Az állami kényszer - e törvény keretei között - elsősorban az adós vagyoni jogait korlátozhatja, kivételesen az adós személyiségi jogait is érintheti”, akkor szembeötlővé válik az analógia. A felelősségi kérdés természetesen jól elhatárolható abban a jogi értelemben, hogy a bírósági végrehajtó közhatalmi jogkörében okozott kárért fennálló felelősségével kapcsolatban merült-e fel (jogsabályi felhatalmazás, és részletes jogi szabályozás jellemzik). A teljes képhez hozzá tartozik az is, hogy mint nem peres eljárás a bírósági végrehajtás nem tekinthető klasszikus kontradiktórius eljárási formának. Az Alkotmánybíróság 46/1991. (IX.10.) AB határozatában kifejtette, hogy „a bírósági határozatok tiszteletben tartása, a jogerős bírósági döntések teljesítése - akár jogszerű kényszerítés árán is - a jogállamisággal kapcsolatos alkotmányos értékekhez tartozik”.

végrehajtási ügy indult, de ezeknek csak a felében sikerült behajtani a követeléseket. A jelenlegi súlyos helyzet mindenekelőtt a megváltozott társadalmi-gazdasági viszonyokkal függ össze. Megnövekedett a gazdasági életben részt vevő gazdálkodó szervezetek és személyek, az általuk kötött jogügyletek, az ezekből eredő vitás ügyek száma. Másrészt sokan a nehéz anyagi helyzetük miatt nem tudnak eleget tenni kötelezettségüknek. Elavultak a bírósági végrehajtás eljárási szabályai, már nem felelnek meg a szociális piacgazdaságra épülő, egyre inkább kibontakozó társadalmi-gazdasági viszonyoknak, a jogállam követelményeinek.”

⁷ Pataki János István: A végrehajtó és az adós (Budapest, Ad Librum kiadó, 2013.).

⁸ Kecskés László: Polgári jog, A személyek joga (Budapest-Pécs, Dialóg Campus Könyvkiadó, 2007.).

⁹ Eörsi Gyula: A tulajdonjog fejlődése, A kapitalizmus tulajdonjoga I. (Budapest, Jogi és Államigazgatási Kiadó, 1951.).

A Vht. 2012. március 15. napjától új szabályt vezetett be a végrehajtó lényegesen jogszabálysértő intézkedésére, vagy intézkedés elmulasztására nézve¹⁰, valamint megváltoztatta a fegyelmi bíróságok rendszerét is (Vht. 270-277. §, a rendelkezések fokozatosan léptek hatályba a 2012. évben). Ezek a változtatások jelentős módosításnak minősülnek a bírósági végrehajtók számára. Szándékosságról és gondatlanságról ebben az esetben a jóhiszeműség elvének megfelelően nem beszélek, egyrészt azért mert a hivatali felelősség kérdése nem ennek a vizsgálatnak a tárgya, másrészt azért mert a bírósági végrehajtó számára a vonatkozó jogi szabályozás részletes és kógens feltételrendszert határoz meg, aminek a módosítására a jogalkotónak van lehetősége. A felügyeleti szervek (általános, törvényességi) és a Magyar Bírósági Végrehajtói Kamara (a továbbiakban MBVK) (szakmai, etikai) a részletszabályozást tekintve bírnak különös hatáskörrel.

A működés környezete és jellemzői, valamint az érdekeltségi rendszer jelentős kihatással vannak a működés alapjaira, valamint a végrehajtási eljárás foganatosításának egyes elemeire nézve. Alapvetően meghatározónak, és determinánsnak bizonyul az a tény, hogy a rendszerváltást követően a bírósági végrehajtók kikerültek a bírósági alkalmazottak köréből, és egyéb szervezeti formában¹¹ működnek. Ez a szervezeti kialakítás létrejöttének pillanatától kvázi egyfajta „profitorientált környezetbe” helyezte a bírósági végrehajtókat, és ez az orientáció elemi hatással van az általuk végzett tevékenység gyakorlatára. Az önálló bírósági végrehajtó állami alkalmazottból munkáltatóvá és tulajdonossá avanszált. Az ilyen jellegű orientációval kapcsolatos problémakör nem új keletű, mint az majd a történeti kitekintés során láthatóvá válik, mindösszesen a társadalom berendezkedése és a megalkotott eszköz és normarendszer módosul. A jogalkotó és egyes civil szervezetek számára is nyilvánvalóvá vált ez a specifikum (többek között a tartós gazdasági dekonjunkció hatására frekvenciálódva), mint azt a T/4918. számú törvényjavaslat és a Lakástulajdonosok Országos Érdekvédelmi Szervezete által kibocsátott nyilatkozat is igazolja. „A bírósági végrehajtási eljárások mellett a bírósági végrehajtói fegyelmi eljárások szabályozását is tartalmazza a Vht., a Javaslat ezért a bírósági végrehajtói fegyelmi eljárásokat is gyorsítja a fórumrendszer átalakításával, ésszerűsítésével. A fegyelmi felelősségre vonás a végrehajtói szolgálat és a végrehajtói szervezet felügyeletének egyik alapvető eleme; a gyors és következetes felelősségre vonás szükséges ahhoz, hogy a fegyelmi vétséget megvalósító eljárási szabálysértések, illetve a végrehajtói szolgálattal szembeni közbizalmat aláásó egyéb magatartások eredményesebben megelőzhetőek legyenek.

Az átalakítással azt is kifejezésre juttatja a jogalkotó, hogy a bírósági végrehajtói fegyelmi felelősségre vonás a bírói fegyelmi felelősségre vonáshoz, bírói szolgálati ügyekhez hasonló szabályozást, fórumrendszert igényel, mivel az önálló bírósági végrehajtók is az igazságszolgáltatási szervezet részei a bírákéval megegyező kötelezésekkel, szakmai és fegyelmi felelősséggel¹².” „Egyetértve az előterjesztő indoklásával a végrehajtói kárfelelősség növelésére, az adós kockázatok jobb és kötelező elemzése, az indokolatlan mértékű adós

¹⁰ 1994. évi LIII. törvény a bírósági végrehajtásról.

217/B. § (1) Lényegesen jogszabálysértő végrehajtói intézkedés vagy intézkedés elmulasztása esetén az önálló bírósági végrehajtó - a (2) bekezdésben foglalt kivétellel - köteles a kifogással érintett végrehajtási ügyben járó munkadíja 20%-ának, ugyanazon végrehajtási cselekmény tekintetében ismételt eljárási szabálysértés esetén pedig 50%-ának megfelelő pénzüsszeg megfizetésére a (3) és (4) bekezdésben meghatározottak szerint.

(2) Nem terheli a végrehajtót az (1) bekezdés szerinti kötelezettség akkor, ha a kifogás elbírálása keretében történik az ingatlan forgalmi értékének meghatározása, vagy ha a lényeges eljárási szabálysértéshez nem a végrehajtó érdekkörében felmerülő ok vezetett.

¹¹ 1994. évi LIII. törvény a bírósági végrehajtásról

254/A. § (1) A végrehajtói iroda az önálló bírósági végrehajtói tevékenység végzésének elősegítésére határozatlan időre alapított, jogi személyiséggel rendelkező szervezet.

¹² A Magyar Köztársaság Kormánya, T/4918. számú törvényjavaslat a bírósági végrehajtással kapcsolatos és egyéb igazságügyi tárgyú törvények módosításáról (Előadó: dr. Navracsics Tibor közigazgatási és igazságügyi miniszter, Budapest, 2011. november).

családok vagyonvesztéseinek csökkentése érdekében az Országgyűlés Alkotmányügyi, igazságügyi és ügyrendi bizottságához, valamint Orbán Viktor miniszterelnökhöz fordult Országbíró Zoltán közérdek politikus, európai érdekérvényesítő a lakástulajdonosok köréből érkező jelzések alapján¹³.”

III. Elhatárolások

Mindenekelőtt azt kell tisztán látni, hogy a bírósági végrehajtás kapcsán miről is beszélünk. A Vht. 1. szakasza szerint: „a bíróságok és a jogvitát eldöntő más szervek határozatait, továbbá egyes okiratokon alapuló követeléseket bírósági végrehajtás útján, e törvény szerint kell végrehajtani¹⁴.” Tehát a Vht. 1. szakaszában meghatározott jogi normából következően gazdasági szempontból bírósági végrehajtási eljárás azt jelenti, hogy valamely követelés illetve kötelezettség teljesítése elmaradt, a kötelezett (adós) pozícióban lévő érdekelt fél nem teljesített, a jogosult (végrehajtást kérő) pedig a teljesítést bírói (vagy a végrehajtás tekintetében más azzal egyenértékűnek tekinthető) közbenjárással szeretné elérni. Az ilyen módon meghatározott eljárást nevezik bírósági végrehajtási eljárásnak, magát az intézményt bírósági végrehajtásnak, a jogot pedig, amely azt szabályozza, végrehajtási jognak. A szűkebb értelemben vett végrehajtási jog az állami kényszerrel kikényszeríthető kötelezettségteljesítés szabályait tartalmazza. Természetesen ide tartoznak a végrehajtó által foganatosított eljárási elemek is.

Az egyik oldalról tekintve nem összekeverendő a bírósági végrehajtás az egyéb gazdasági tevékenységet folytató vállalkozásokkal, amelyek követeléskezeléssel, illetve un. behajtással foglalkoznak. Az érvényben lévő szabályrendszer szerint ma Magyarországon végrehajtói szolgálatot profitorientált gazdasági társaság nem láthat el. Ezen a ponton már tapasztalható némi ellentmondás, hiszen nem profitorientált, de a környezet, amiben megtaláljuk az. Ezt az ellentmondás a részletes jogszabályi környezet lenne hivatott feloldani. A végrehajtói szolgálatot a miniszteri kinevezés aktusa keletkezteti, és a kinevezés megtörténtével válik a természetes személy önálló bírósági végrehajtóvá (kizárólag természetes személy nevezhető ki, a kinevezés feltételrendszerét a Vht. XIX. fejezete részletesen szabályozza). A kinevezés határozatlan időre, meghatározott székhelyre és meghatározott helyi bíróság mellé rendeli szolgálatot teljesíteni az önálló bírósági végrehajtót. Az un.: 'behajtással', követeléskezeléssel foglalkozó gazdasági társaságok tevékenységnek a célja egyértelmű módon a profitmaximalizálás, amíg a bírósági végrehajtás elvi célja a jogerős határozatokban foglaltaknak való érvényszerzés. A behajtó, másként fogalmazva követeléskezelő cégek általában adósságkezeléssel, követelészárlással, követelésérvényesítéssel foglalkozó nyereségérdekelt, polgári jogi alanyokként megjelenő, különböző társasági formában működnek, és ebből következően a kintlévőség kezeléssel kapcsolatos üzleti tevékenységük végzését nem szabályozzák az 1994. évi LIII. törvényben, és a bírósági végrehajtás keretrendszeréhez kapcsolódó egyéb jogforrásokban foglaltak. Az ilyen jellegű tevékenység végzésének a célja egyértelmű módon a profitmaximalizálás, amíg a bírósági végrehajtás célja a jogerős határozatokban foglaltaknak való érvényszerzés. A behajtással, követeléskezeléssel foglalkozó gazdasági társaságok által végzett tevékenység nem tekinthető a bírósági végrehajtó eljárásával egy szinten lévőnek, az adóssal szemben nem rendelkeznek semmiféle hatósági, vagy hatósági jellegű jogosultsággal. Kényszercselekményeket nem alkalmazhatnak sem önállóan, sem a rendőrség

¹³ http://os.mti.hu/hirek/71690/jelzaloghitelt_fizetok_vagyonveszteset_megallitja_a_parlament, Jelzáloghitelt fizetők vagyonvesztését megállítja a parlament? (Országos Sajtószolgálat; Kiadó: Lakástulajdonosok Országos Érdekvédelmi Szervezete).

¹⁴ 1994. évi LIII. törvény a bírósági végrehajtásról, 1. §.

közreműködését igénybe véve. A tapasztalható problémát hasonlatként látványosan szemlélteti a „végrehajtó–behajtó” és a „minden–semmi” ellentétpár relációja. Ez a fogalompár az elvekre nézve fogalmazható meg, de ha hozzátesszük azt, hogy a gazdasági élet szereplőinek, egy gazdasági társaság tulajdonosainak, az általuk elvárt haszonhoz, a megtermelt minél nagyobb nyereség eléréséhez fűződik alapvető érdeke (ami végül is egy gazdasági társaság esetében ésszerű elvárásnak tekinthető), és ha azt mondjuk, hogy a bírósági végrehajtók munkáltatóvá, tulajdonosokká váltak, akkor ismét szembeötlővé válik az orientáció problémaköre.

A másik oldalról a bírósági végrehajtást kell elhelyezni a társadalom (al)rendszerein belül. A végrehajtás maga, mint olyan alapvetően két féle lehet, személy elleni és vagyon elleni. Személy elleni (klasszikusan a büntetés-végrehajtás) esetében a szankció elsődlegesen a jogsértő személyét érinti, a bírósági végrehajtás esetében tehát elsősorban vagyon elleni szankciókról lehet beszélni. A további csoportosítást tekintve a vagyoni végrehajtást illetően beszélhetünk teljes (totális, általános, univerzális) vagyoni végrehajtásról (az adós vagyontát maga egészében ragadja meg, és fordítja az adós tartozásainak kielégítésére, tipikusan a felszámolási eljárás), és egyedi (különleges) vagyoni végrehajtásról (az adós egyes vagyontárgyait, vagyoni jogait külön vonja végrehajtás alá). Újabb szűkítést végezve az egyedi vagyoni végrehajtás három útját különböztethetjük meg. A bírósági végrehajtást, a közigazgatási végrehajtást (Art., Ket. szerinti végrehajtás), és a közvetlen végrehajtást. A közigazgatási végrehajtást a közigazgatási szervek folytatják le, a közvetlen végrehajtást pedig pl. a munkáltató foganatosíthatja a munka törvénykönyve alapján az őt megillető egyes követelések esetén a munkabérből és más járulékokból. A bírósági végrehajtás alapelveként az egyedi vagyoni végrehajtás fő útjának tekintendő.

IV. Magyar történeti kitekintés

A történeti elemek rövid, vázlatos bemutatása ahhoz nyújt segítséget, hogy meg tudjuk határozni a végrehajtás helyét, szerepét a társadalomban, ezen belül a jogrendszerben, valamint láthatóvá válik az erkölcsi, szokásjogi normatívák jogi normatívákká való átalakulásának, valamint a jogviták eldöntésének és az érvényes joghatározatok kikényszeríthetőségének folyamata, szervezetrendszer. Nyomon követhetővé válnak a magyar sajátosságok, illetve azok kialakulása, fejlődése, stációi.

A végrehajtás magyarországi történeti fejlődésének kezdetét a honfoglalás (időpontját a tudomány körülbelül a 896. évre teszi) időpontja előtt, a törzsek fejedelem választásához köthetjük. Mint a világon mindenhol és minden időszakban ebben az esetben is a tulajdon, a magántulajdon megjelenése indukálta a létrejöttét. A magántulajdon, amely funkcióiban még jelentősen kötődött a vándorló életmód sajátosságaihoz, már ebben az időszakban is létezett. A fejedelem mellett két főméltóság (gyula és horka) ítélkezett a vitás ügyekben törzsi szokásjogi alapon¹⁵. A következő jelentős fordulatot a társadalmi átalakulás zenitjeként

¹⁵ Csizmadia-Kovács-Asztalos/Csizmadia Andor (szerk.): Magyar Állam és jogtörténet (Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1998.).

„A pásztorkodó nomád népek ez időkre szóló kutatások szerint nemzetségekben éltek, s a nemzetség mint vérségi kötelék a közös vagyon, a közös állatállomány védelmében a társadalom alap sejtjét alkotta.

A magántulajdon a személyi tárgyakra, prémekre, ékszerekre a pásztorkodó korban is kiterjedt, hadizsákmányban, a rabszolgának tekintett hadifoglyokban való osztozkodás a nemzetség és a törzsfők vagyonát és hatalmát erősítették, s kiemelték őket a közösség egyenlőségéből.

A magyar nép a honfoglalás után is nagyállattartással s részben földműveléssel foglalkozott, ezért telepszik meg a nagyállatnak táplálékot biztosító folyóvölgyekben. A megtelepült magyarság az itt lakó népekkel együtt a pásztorkodás mellett mind nagyobb tért engedett a földművelésnek. Mindezekkel végleges letelepedés, falvak építése járt”.

tükröződő államalapítás jelentette. Már I. Szent István király által kibocsátott dekrétumok második könyve is tartalmaz olyan rendelkezéseket, amelyek a végrehajtás jogához szorosan kapcsolódnak. A végrehajtás vonatkozásában a megváltás intézménye került bevezetésre, amely anyagi ellentételezést jelentett az elkövetett jogellenes cselekménnyel szemben. A megváltás mértéke megfelelő darabszámú tinóban, vagy aranypénzben került meghatározásra cselekményenként, a cselekmény súlyának megfelelő mértékben. Magának a végrehajtásnak a foganatosítása ebben az időszakban nem az állam, hanem az érintet fél, a jogosult kötelezettsége volt.

A következő időszakot a II. András király által kiadott Aranybullában (1222. évi XXVIII. törvénycikk) foglaltak – és a kikényszeríthetőség hiánya - jellemzik a legjobban. Az Aranybulla 28. cikkelye, amely a „Hogy a kit a törvény elmarasztott, annak oltalma ne legyen.” címet viseli így fogalmaz: Ha valaki törvény rendén elmarasztatott, senki a hatalmasok közül meg ne oltalmazhassa azt¹⁶.” A teljesség kedvéért ki kell emelni, hogy az 1215. évben a IV. Lateráni Zsinat jelentős jogalkotási hullámot indított el, amelynek a teljes európai jogfejlődésre vonatkozó hatása vitathatatlan, és amely az Aranybulla 1231. évi és az 1267. évi megújításaiban is nyomon követhető. A végrehajtás foganatosítása ekkor már a poroszlók majd a szolgabírák feladata volt. A poroszló, vagy később a szolgabírák szerepe azért tekinthető kritikussnak, mert a bírósági végrehajtási eljárás foganatosítási szakaszának eljárási cselekményeit szinte teljes egészében ők végezték. A későbbiekben a végrehajtási eljárásra és a szolgabírákra vonatkozó részletes szabályrendszert az 1435. évi (II.) II. törvénycikk (a szolgabírák választásáról), az 1435. évi (II.) III. törvénycikk (hogy a birságok az ispánok és szolgabírák között megosztandók), és az 1435. évi (II.) IV. törvénycikk (miképpen helyezték vissza az ispánok az elfoglalt fekvő jószágokba azokat, a kiket ezektől megfosztottak) jelentik majd.

A bírósági végrehajtás (és a közjegyzőség) történetének vizsgálatához szorosan kapcsolódik az ún. hiteles helyek¹⁷, a káptalanok és konventek létrejötte, valamint az általuk végzett tevékenység. A hiteles helyek az érvényes jogcselekmények megtörténtét írásos formában tanúsították. Később az írásba foglalás gyakorlatának terjedésével megjelenik a pecsét intézménye, és kialakul a királyi írásbeli szervezet. Új igazgatási szervként kialakul a Kancellária intézménye. A káptalanok és konventek működését tekintve a következő lépést Mátyás királynak az 1486. évben kibocsátott dekrétuma jelenti. A dekrétum 10. cikkelye a „Milyeneknek kell lenniök a káptalanok és conventek bizonyágainak? és ezek hűség végrehajtásáról és jelentéstételéről, valamint a vétkezők büntetéséről.” címet viseli. A 10. cikkely külön rendelkezéseket fogalmaz meg, amelyek a végrehajtási eljárás foganatosítására is közvetlenül hatnak. A dekrétum külön foglalkozik a törvényszékek működésével, az ítélmesterek és az ispánok által ellátott ítélkezési tevékenység bonyolításával, a szolgabírókra vonatkozó szabályokkal, és tovább részletezi a káptalanokra és konventekre vonatkozó előírásokat. Mivel sok csalás történt a „hamis” poroszlók által, ezért a poroszló (*pristaldus*) intézményét sok kritika és bírálat érte, szervezetük fokozatosan meggyengült és a későbbiekben teljes egészében elsorvadt. „Mivel a káptalanoknak és conventeknek bizonyágul kiküldött emberei úgy a bevallásokban mint a levelek kiadásában is kedvezésből, pénzért, ajándékért, gyűlöletből, félelemből és szeretetből igen sok és hihetetlen szabálytalanságot szoktak elkövetni; ez pedig leginkább azért szokott történni, mivel az ilyen végrehajtásokra nem kanonokokat hanem oltárigazgatókat vagy káplánokat és gyakran iskolásokat meg koldulókat is küldenek, a kik igen könnyen megvesztegethetők,

¹⁶ <http://mek.oszk.hu/01300/01396/html/01.htm#9>, az 1222. évi Aranybulla, 28. cikkely (2012. 08. 01.).

¹⁷ Csizmadia-Kovács-Asztalos/Csizmadia Andor (szerk.): Magyar Állam és jogtörténet (Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1998.). „A hiteles helyek a király felügyelete és fenyítő hatósága alatt állottak. A hiteles pecsét, sigillum authenticum adományozása, megváltoztatása, visszavonása a király jogkörébe tartozott.”

1. §. Azért, hogy e bajnak méltó gondoskodással elejét vegyük, határoztuk: hogy minden káptalani és conventi helyen a kanonokok és szerzetesek a végrehajtásban megtartandó igazságosságra az egyházfő vagy helyettese kezébe esküt tartoznak tenni és hogy ezután a káptalanból egyedül csak kanonokot, a konventből pedig csakis papi hivatalviselő szerzetest és senki mást sem szabad a végrehajtásokra kiküldeni.

3. §. És valahányszor valamely végrehajtásról, a melyet teljesítettek, visszatérnek, eskü alatt jelentést tartoznak tenni¹⁸.”

Időben továbblépve Werbőczy István országbírói ítélőmester által az 1514. évben összeállított, három részből álló jogkönyvét az ún.: Tripartitumot (eredeti latin címe: Tripartitum opus iuris consuetudinarii inclityi regni Hungariae, magyarul: Nemes Magyarország szokásjogának Hármaskönyve) kell megemlíteni. A Hármaskönyv a nemesi szokásjogot foglalta össze. Királyi szentesítés hiányában (az 1514. évi Dózsa György féle parasztfelkelés okozta politikai változás, és a király, II. Ulászló az 1516. évben bekövetkezett halála okán) nem vált törvénnyé. A Hármaskönyvet ennek ellenére alkalmazták a bíróságokon, illetve több erdélyi fejedelem is a törvények közé emelte. A végrehajtáshoz közvetlenül kötődően az igényérvényesítés fogalmköre alatt beszélt. A végrehajtás foganatosítása során a nemesi sértett fogva tarthatta az ellenérdekelt felet. Hármaskönyv II. részének megfogalmazása szerint is szükséges egy jogerőssé vált marasztaló ítélet az igényérvényesítés, vagy ha úgy tetszik a végrehajtás foganatosításához. Ismerte az egyedi vagyona végzett totális végrehajtás eszközét, illetve a nem nemességre vonatkozóan a személyi végrehajtás eszközrendszere is érvényesült. A szokásjogi átalakulást jól jellemzi a II. rész 73. címében foglalt ún. visszaűzés (repulsio) jogszabályba való foglalása – „visszaűzés az, mikor a pernyertes felet a másik peresztes fél a birói ítélet végrehajtásától erőszakosan visszaveri” -.

A történeti rész bemutatása tekintetében fontos kiemelni a XVII. század végén megalkotott 1792. évi XVII. törvénycikket (hogyan lehessen az örökös tartományok váltótörvényszékeinek s bíróságainak ítéleteit, melyeknek valaki magát önként alá vetette, végrehajtani?), amely már előre vetíti a társadalmi, gazdasági környezet jelentős változásai által indukált folyamatokat, a polgári átalakulás szükségességét. A nemesség által kibocsátott váltók, és a váltóadósságok tekintetében az ősiség törvénye lehetetlenné tette a végrehajtás foganatosítását az ingatlan vagyonelemek vonatkozásában, így az 1792. évi XVII. törvénycikk az osztrák bíróságok által meghozott határozatok elfogadhatóságának kiterjesztését tette kötelezővé a magyar hatóságok számára, de ez csak provizórikus megoldást jelentett. A XVIII. században a váltótörvények (1840. évi XV. törvénycikk, 1844. évi VI. törvénycikk, 1876. évi XXVII. törvénycikk) orvosolják az ideiglenesség problémáját. Önálló váltó törvényszékek kerülnek létrehozásra. Az 1840. évi XV. törvénycikk önálló fejezetben (11. fejezet 144-193 §.) rendelkezik nagy részletezettséggel a végrehajtási eljárások rendjéről (zár alá vétel, biztosítási intézkedések, kielégítési végrehajtás, foglalás szabályai, becsérték meghatározása, vagyonközösség esetei, árverés, kielégítési sorrend és felosztás, sikertelenség, külföldi határozatok végrehajtása, stb.). A határozattal szembeni ellenállás lehetőségei redukción szenvednek el, míg a visszafoglalás lehetősége törvénybe ütközővé minősül át teljes egészében. A váltó jelentősége, használatának nagy gyakoriságát tekintve egészen a II. világháború kezdetéig igen nagy volt. A bírósági végrehajtás tekintetében nagy jelentőséggel bírt váltóügyekben a biztosítási végrehajtás intézménye.

A magyarországi végrehajtási eljárás fejlődése tekintetében az 1836. évi XV. törvénycikk (a pénzbeli elmarasztalást magokban foglaló birói ítéletek végrehajtása módjáról) jelentett fordulópontot, mert a vagyoni, szinguláris típusú végrehajtás szabályozása ebben a törvénycikkben jelenik meg először átfogó módon és jelleggel, a ma is érvényben lévő

¹⁸ <http://mek.oszk.hu/01300/01396/html/02.htm#27>, I. Mátyás hatodik decretuma, 10. cikkely. (2012. 08. 01.).

szabályozással sok tekintetben analóg módon. „1836. évi XV. törvénycikk „1. § Minden pénzbeli birói marasztaltatások jövedőre oly módon fognak végrehajtatni, hogy a nyertes Fél nem a marasztaltnak vagyona becsúár szerinti általadása után hanem kész pénzben elégitessék ki; mi végett az alább következő móddal és renddel a marasztalt Félnek vagyonából, a mennyi az egész marasztaltatás kielégítésére szükséges leend, árverés útján eladandó lészen¹⁹.”

A rendi társadalom időszakát Magyarországon lényegében az 1848. évi áprilisi törvények meghozataláig számítjuk. Szinte futószalagon születnek meg az új törvények. Az 1848. évi VIII. törvénycikk rendelkezik Magyarország összes lakosára egységesen „a közös teherviselésről”. Az 1848. évi XI. törvénycikk rendelkezik azon ügyekről, „mellyek eddig a földesúri hatóságok által intéztettek”. Az 1848. évi XIII. törvénycikk megszünteti a papi tized intézményét. Az 1848-as XV. törvénycikk megszüntette az ősiséget és a hűbéri rendszert. Megszűnik a kancellária, és annak jogkörét az igazságügy minisztérium kapja meg. Az 1849. évi olmützi alkotmány életbe lépésével a magyar királyság beleolvadt az osztrák birodalomba. Magyarországon az 1853. évben került bevezetésre az Osztrák Polgári Törvénykönyv (*Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch*, ABGB, magyar rövidítés OPTK). A fejlődés, a jogfejlődés tekintetében mindenképpen előnyösnek, pozitívnak tekinthető a hatályba léptetése, különösen magánjogi tekintetben. Többek között közvetve az OPTK hatásaként az 1855. évben vezették be Magyarországon az általános telekkönyvet, valamint megszüntette a különbséget az örökölt és a szerzett vagyonelemek között. A törvénykönyv bevezetése a jogegység megteremtését tette lehetővé, valamint a kodifikáció katalizátoraként is funkcionált. Az 1867. évi kiegyezéssel kiteljesedett a polgári átalakulási folyamat, amely megteremtette a magyar polgári jogrendszert.

A magyarországi bírósági végrehajtási jog fejlődése tekintetében kiemelkedő jelentőséggel bír az 1868. évi LIV. törvénycikk „a polgári törvénykezési rendtartás tárgyában”, amely tartalmazta a végrehajtási rendtartást is, de jelentős állomás abban a tekintetben is, hogy a bírósági szervezetrendszer, a hatáskör és illetékesség vonatkozásában is részletes szabályozást jelenít meg. A bírósági végrehajtásnak, mint önálló jogintézménynek fejlődése szempontjából jelentős volt az 1869. évi IV. törvénycikk (a birói hatalom gyakorlásáról) is, amellyel megtörtént a bíróságok elválasztása a közigazgatási szervektől („I. § Az igazságszolgáltatás a közigazgatástól elkülönítettik. Sem a közigazgatási, sem a birói hatóságok egymás hatáskörébe nem avatkozhatnak²⁰.”).

„352. § A végrehajtásnál birói kiküldöttek alkalmazandók:

a) rendezett tanácssal nem bíró városokban és községekben, ha a bíró a sommás eljárás alá tartozó ügyek elintézésére a 2. § szerint feljogosított: maga a bíró, vagy jegyzőkönyvvezetője;

b) szolgabírói járásokban az illető szolgabíró vagy esküdt;

c) a városi törvényszékek székhelyein a városi törvényszéki személyzet valamelyik tagja;

d) a törvényszékek területén a törvényszék által elintéztett ügyekben vagy megkeresés folytán a törvényszéki személyzet valamelyik tagja, illetőleg az a) és b) alatt megnevezett közegek (42. §)²¹.”

Az 1871. évben létrejött az önálló bírósági végrehajtó szervezet, amelynek létrehozását az 1871. évi LI. törvénycikk a bírósági végrehajtókról szabályozta. Az 1871. évi LI. tv. 1. szakasza így fogalmaz: „Minden elsőfolyamodású törvényszék és járásbíróság mellé

¹⁹ <http://www.1000ev.hu/index.php?a=3¶m=5160>, 1836. évi XV. törvénycikk a pénzbeli elmarasztalást magokban foglaló birói ítéletek végrehajtása módjáról, 1. §. (2012. 08. 01.).

²⁰ 1869. évi IV. törvénycikk a birói hatalom gyakorlásáról 1. §.

²¹ <http://www.1000ev.hu/index.php?a=3¶m=5376>, 1868. évi LIV. törvénycikk a polgári törvénykezési rendtartás tárgyában, Nyolczadik czim, I. fejezet, 352. §. (2012. 08. 01.).

birósági végrehajtók alkalmazandók a szükséges számban, kiket az igazságügyminister nevez ki.” Figyelemre méltó, hogy a végrehajtó által felszámított díjakat a törvény külön szakaszban megszabta, mértékét előírta, és rendelkezett az előlegzésről is. A törvény meghatározta a végrehajtóvá történő kinevezés lehetőségének feltételrendszerét (pl.: magyar állampolgárság, életkor, stb.), és a kinevezés megtörténtét további feltételként bizottság előtt sikeresen teljesített írásbeli és szóbeli vizsga letételéhez kötötte. A bírósági végrehajtó a kinevezése és a hivatalos eskü letétele után léphetett hivatalba. Meghatározásra kerültek a kizáró okok is. Bevezetésre került a végrehajtói könyv használata. A végrehajtók hatáskörébe két feladat tartozott, a kézbesítési eljárás, és a végrehajtási eljárás. Ugyanakkor a bíróság nem volt köteles a végrehajtók hatáskörébe tartozó ügyeket a végrehajtóknak foganatosításra átadni, hanem azt saját hatáskörében, saját tisztviselőjével (bírósági kiküldött) is elvégeztethette a feladatot. A bírói felelősségről szóló törvény szabályozta a bírósági végrehajtók felelősségét is. Az első módosításra mindösszesen 4 évet kellett várni. Az 1875. évi IX. törvénycikk (a bírósági végrehajtókról szóló 1871. évi LI. tc. módosításáról) szigorította a felügyeleti és az ellenőrzési rendszert különösen a díjszabásra tekintettel²². „A XIX. század utolsó évtizedeiben a polgári eljárásjog és a végrehajtási jog fejlődése elvált egymástól. Amíg az előbbi nagyon lassan és sok kitéréssel jutott el az 1911. évi polgári perrendtartáshoz, addig a végrehajtási jog kodifikációja az 1878. évi törvényjavaslatot követően felgyorsult, és két évvel később megszületett az 1881. évi LX törvénycikk a végrehajtási eljárásról²³.”

Az első átfogó teljes egészében önálló végrehajtási törvény az 1881. évi LX. törvénycikk a végrehajtási eljárásról volt. Maga a törvény 4 címből és 260 szakaszból állt. A törvényi szabályozás részletezettségéből eredően is látható az, hogy az ezt megelőző rendszerekkel szemben egy átfogóbb, alaposabb és részletesebb jogalkotói szándékot testesített meg. A végrehajtás alapjául végrehajtható közokirat szolgált. Az 1881. évi LX. törvénycikk a gazdasági élet jelentős változásainak köszönhetően több nagyobb módosításon és kiegészítésen esett keresztül, de az 1955. évi hatályban maradt. A végrehajtás jogintézményét tekintve a középkori fejlődés átvette a római jog rendszerét, azzal a különbséggel, hogy bizonyos tekintetben visszalépésként felfogható módon (a tulajdont, a birtokviszonyokat tekintve a középkori állam berendezkedése eltérő) előtérbe került a személyi végrehajtás, illetve a vagyonekobbzás intézménye. A XVIII-XIX. században a polgárosodás felgyorsult folyamata és a bankok megjelenése, a pénz funkcióinak átértékelődése biztosította a végrehajtási jog fejlődését, immáron ismételten a vagyoni végrehajtás előtérbe kerülése mellett. Az önálló végrehajtói szervezettel szembeni ellenérzések már az 1881. évi LX. törvény indoklásában is tetten érhetőek, és ennek következményeként továbbra is bírósági kiküldöttekről²⁴ beszélhetünk, akik nem tagjai az önálló bírósági végrehajtói szervezetnek, hanem a bíróságok állományába tartoznak. „Nem kívánatos a végrehajtási eljárás foganatosítását az önállóan működő végrehajtói közegekre bízni, mert ilyen gyökeres reform, mely nálunk egészen ismeretlen, az adott körülmények között csak a bonyodalmakat fogta volna nevelni, és pedig minden valószínűség szerint anélkül, hogy ez által a bírósági teendők kevesbedtek volna, mert éppen az eljárás ismeretlensége és a közegek nem teljes megbízhatósága azt fogta volna eredményezni, hogy a bírósági intézkedés nagyon gyakran vétetett volna igénybe.

²² 1875. évi IX. törvénycikk a bírósági végrehajtókról szóló 1871. évi LI. tc. módosításáról

6. § Az 1871:LI. törvénycikk 18. §-a után: Az évnegyedes vizsgálatnál különös figyelem fordítandó arra, hogy a felszámított díjak és költségek a törvénnyel s az 5. §-ban érintett díjszabállyal megegyeznek-e, s ha a törvénytől vagy a díjszabállyattól a feleket terhelő eltérés tapasztaltnak, a bírósági végrehajtó ellen, akár emeltetett panasz, akár nem, az illetéktelen díjak és költségek megtérítésén felül az 1871:LI. törvénycikk 14. §-ban megállapított bírság, illetőleg hivatalvesztés büntetése alkalmazandó.

²³ Kengyel Miklós: Magyar polgári eljárásjog (Budapest, Osiris kiadó, 2012.).

²⁴ 1881. évi LX. törvénycikk a végrehajtási eljárásról

11. § Ha a végrehajtást elrendelő bíróság egyszersmind a végrehajtás foganatosítására is illetékes, és a végrehajtás kiküldött által foganatosítandó, a végzésben a kiküldött is kirendeltetik.

Mióta az 1871: LI. t.c.z. a törvényszéki végrehajtók intézményét nálunk behozta, azóta nem volt vége a panaszoknak, amelyek az intézményben nyugvó törvényhozási ideának, sajnos, nagyon is emberi hordozói és megtestesítői ellen fölhangzottak ... az intézmény jogosan-e vagy jogtalanul valósággal csapás számba ment a jogkereső közönség szemében...²⁵”

A II. világháború után, az 1945. évtől a szocialista rendszer terminológiája szerint az 1955. évi 21. tvr. megjelenéséig több mint ötven olyan jogszabályt léptettek életbe, amelyek korlátozták, vagy kizárták a bírósági végrehajtást. A szocialista ideológiai-társadalmi-népgazdasági²⁶ rendszerre való áttérés eredményeképpen a bírósági végrehajtás egyre ritkábbá vált²⁷.” Az 1955. évi 21. tvr. „természetesen” szinte teljes egészében átvette a szovjet végrehajtási jog metodikáját, és ennek eredményeként a bírósági végrehajtási eljárások foganatosítása egyre ritkábbá vált. Az 1955. évi 21. tvr. a hatálybalépéséig 2 tervezeti formát öltött, mindkettőt az 1953. évben. Az első tervezet szinte teljes egészében a szovjet minta másolata lett, amely bebizonyította azt, hogy egy rendszert nem lehet ezen a területen sem 100 százalékos formában implementálni. A második tervezet a végrehajtási eljárás során felmerülő cselekmények sorrendjét vette a szabályozás és a szerkezete alapjául, de még így is jelentős hatással volt rá a szovjet végrehajtási jog. Ezzel egy ütemben létrehozták a szocialista rendszerű végrehajtói szervezetet. A végrehajtó állami alkalmazott volt, és álláshelyét a Minisztertanács által szervezett álláshelyeken töltötte be. „A szocialista végrehajtási jog elsősorban a meggyőzés eszközével próbálta meg rávenni az adósokat a kötelezettségük teljesítésére²⁸.” „A mi végrehajtási eljárásunknak két alapvető elve emelhető ki: Ezek: az adós védelme, illetőleg kímélete, ugyanakkor a végrehajtást kérő jogos érdekeinek biztosítása, a követelés érvényesítése. A végrehajtási eljárás törvényi rendelkezései messzemenően kifejezik ezeket az elveket. Az utóbbi időben ismételten felmerült, hogy a gyakorlat a túlzott adósvédelem irányába tolódott el. A szocialista szervezeteknek a bankrendszer pénzügyi útján folytatott pénzgazdálkodásra, a szocialista bankellenőrzés lehetővé és indokolttá teszi, hogy ezek ellen a szervek ellen sajátos szabályok szerint történjen a végrehajtás²⁹.”

A rendszerváltás után megszületett az 1994. évi LIII. törvény a bírósági végrehajtásról, amely jelentős módosításokkal ma is hatályban van, és teljes egészében új alapokat teremtett a végrehajtás teljes vertikumára nézve. A Vht. 1994. évi kommentárja, az Általános indoklás fejezet (1) bekezdésében így fogalmaz: „a jog érvényesülését általában az önkéntes követés jellemzi, végső soron azonban az állam kényszerítő ereje juttatja érvényre a jogot. Ilyen kényszerítő jellegű eljárás a bírósági végrehajtás is, amely nélkülözhetetlen ahhoz, hogy a bíróságok és a jogvitát eldöntő más szervek határozatait érvényre juttassák, e határozatokon, továbbá egyes okiratokon alapuló követeléseket az adósoktól behajtsák. Ezért a bírósági végrehajtás fontos szerepet tölt be az igazságszolgáltatás feladatainak megoldásában, a jogrendszer gyakorlati megvalósításában. A végrehajtási ügyek száma növekszik, a végrehajtás eredményessége csökken. Az utóbbi években évente mintegy 300.000 végrehajtási ügy indult, de ezeknek csak a felében sikerült behajtani a követeléseket. A jelenlegi súlyos helyzet mindenképp a megváltozott társadalmi-gazdasági viszonyokkal függ össze. Megnövekedett a gazdasági életben részt vevő gazdálkodó szervezetek és személyek, az általuk kötött jogügyletek, az ezekből eredő vitás ügyek száma. Másrészt sokan

²⁵ Vida István: A bírósági végrehajtás (Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1978.).

²⁶ Közgazdasági kislexikon/szerk.: Gyenis János (Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1977.)

népgazdaság: a szocialista ország termelő ágazatainak: a termelés, a forgalom, a csere, az elosztás és a fogyasztás folyamatainak összessége. A népgazdaság az anyagi termelő ágazatokon kívül felöleli a nem-anyagi termelő szféra gazdasági tevékenységét és intézményeit – így a pénz- és hitelrendszert, az egészségügyet, a közoktatást, a tudományos kutatást, az igazságügyet, stb. – is.

²⁷ Kengyel Miklós: Magyar polgári eljárásjog (Budapest, Osiris Kiadó, 2012.).

²⁸ Kengyel Miklós, Magyar polgári eljárásjog: (Budapest, Osiris Kiadó, 2012.).

²⁹ Névai-Szilbereky/Névai László (szerk.): Polgári eljárásjog (Budapest, Tankönyvkiadó, 1976.).

a nehéz anyagi helyzetük miatt nem tudnak eleget tenni kötelezettségüknek. Elavultak a bírósági végrehajtás eljárási szabályai, már nem felelnek meg a szociális piacgazdaságra épülő, egyre inkább kibontakozó társadalmi-gazdasági viszonyoknak, a jogállam követelményeinek³⁰.” Az 1994. évben megalkotott jogszabály az eredeti formájában nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket, nem tudta megnövelni kellő mértékben a bírósági végrehajtás hatékonyságát, így újabb átfogó jellegű módosítások váltak szükségessé. Az első nagyobb módosítást a 2000. évi CXXXVI. törvény, a másodikat a 2008. évi XXXIX. törvény, a harmadikat pedig a 2011. évi CLXXX törvény jelentette. A módosítások a bírósági végrehajtási eljárások eredményességét és hatékonyságát kívánták növelni. A 2008. évben került bevezetésre az elektronikus árverési rendszer, amelyet az MBVK tart fenn és üzemeltet. A 2012. évben fokozatosan hatályba lépő jogszabályi változtatások egyik kiemelt célja a bírósági végrehajtási eljárási folyamatok időbeli felgyorsítása, a hatékonyság és az eredményesség fokozása érdekében. Annak, hogy az eljárások lebonyolításának felgyorsítása miért szükséges, az egyik jól meghatározható és fajsúlyos indoka a folyamatosan keletkező végrehajtási ügyek igen nagy száma, mely a 2011. év I. féléves adatai alapján 288 697 darabszámú ügyet jelent, évről-évre folyamatosan tekinthető darabszám növekedés mellett. Ha megvizsgáljuk ezt az adatot, akkor látjuk, hogy rossz esetben éves relációban hozzávetőlegesen 550 000 darab ügyről beszélhetünk országos szinten. Ez egy kifejezetten magas végrehajtási ügyszámot jelent, különösen, ha összevetjük a fentebb idézett 1994. évi indoklásban található adattal (300 000 darab), látható, hogy a két dátum között eltelt évek alatt az ügyszámnövekedés megközelítheti a 100 százalékos növekményi nagyságrendet, azaz hozzávetőlegesen a duplájára emelkedhet. Az ügyszámnövekedés mellett még egy további negatív következmény tapasztalható, az összvolumen növekedése. Az MBVK utólagosan készít statisztikai kimutatást a végrehajtási eljárásokról. A 2011. évben Magyarországon 434.037 darab végrehajtási ügy indult - öt évvel ezelőtt ez a szám 194 ezer volt - a követelés összege 664,6 milliárd forint.

V. Összevetés

A bírósági végrehajtást tekintve többoldalú alapvető összevetési pont is nyilvánvalónak tűnik. Először meg kell vizsgálni a hasonló elven működő közjegyzői szervezetet, valamint a közjegyzők és a bírósági végrehajtók által ellátott hatósági feladatok vonatkozásában fellelhető elvi különbségeket. Másodszor a vagyoni végrehajtás tevékenységet nézve, a bírósági végrehajtás és a közigazgatási (adóvégrehajtási) végrehajtási eljárások különbözőségeit kell áttekinteni. Harmadszor a felmerülő költségekről és azok viseléséről kell néhány szót ejteni.

A közjegyzői tevékenység ellátása analógiát mutat a bírósági végrehajtással abban a tekintetben, hogy a szerkezet, a szervezeti forma, a részletes törvényi szabályozás hasonló szisztémát követ. Közvetlen a kapcsolat is van a két szervezet között pl. a fizetési meghagyásos eljárás, a végrehajtási záradék, stb. esetében, de ez nem érinti a jelen vizsgálat tárgyát. Az eltérés ott tapasztalható, hogy a két szervezett hatósági feladatai jelentősen eltérnek a tevékenység által kiváltott társadalmi összhatás, és az alkalmazott alapelvek tekintetében. A közjegyző többek között a közhitelesség és a szolgáltató jelleg alapelvei szerint végzi a tevékenységét³¹. Ezzel szemben a végrehajtó kényszerrel alkalmaz (Vht. 5. § (1)

³⁰ 1994. évi LIII. törvény indokolása a bírósági végrehajtásról, Vht. kommentár, Általános indoklás fejezet (1). mgysz.lanzona.hu/jogszabalyok/doc/VHT_kommentar.pdf (2012. május 25.).

³¹ 1991. évi XLI. törvény a közjegyzőkről, alapvető rendelkezések, általános szabályok, általános elvek
1. § (1) A törvény közhitelességgel ruházza fel a közjegyzőket, hogy a jogviták megelőzése érdekében a feleknek pártatlan jogi szolgáltatást nyújtsanak.

A bírósági végrehajtás során állami kényszerrel is el kell érni, hogy a pénzfizetésre, illetőleg az egyéb magatartásra kötelezett (a továbbiakban: adós) teljesítse a kötelezettségét. (2) Az állami kényszer - e törvény keretei között - elsősorban az adós vagyoni jogait korlátozhatja, kivételesen az adós személyiségi jogait is érintheti.). A kényszer alkalmazása - legyen az személyi (a személy elleni kényszer-cselekményeket a rendőrség végzi el a végrehajtó intézkedése alapján, Vht. 5. §), vagy vagyoni jellegű - minden esetben különös szabályozás, elbírálás és megítélés alá esik. Kézzelfogható a különbség. Adott esetben pl. egy ingatlan kényszerértékesítési cselekmény foganatosítása (nem a jogszerűséget vitatva) a kötelezettre és családjára³² nézve az egész további életét tekintve jelentős kihatással van. A végrehajtó a vonatkozó jogszabályrendszer kógens előírásaihoz kötve van, de mérlegelési jogköre igen tág keretek között mozog, a Vht. sok esetben feltételes módban fogalmaz. A szabályrendszer kifejezetten részletező jelleggel bír, de mégsem képes kiküszöbölni a hiányosságokat, folyamatos módosításokra szorul. Minden egyes végrehajtási ügy egyedi elbírálására, és egyedi értékelésére a végrehajtónak amúgy sincs lehetősége. Az MBVK elnökének Dr. Krejniker Miklósnak a részemre nyújtott tájékoztatása szerint az MBVK etikai kódex kiadását is tervbe vette, amely kódex kiegészítő részszabályozásként funkcionálhat az eljárások foganatosításának egységességét elősegítendő. Mindazonáltal a túlszabályozottság sem előnyös, hiszen annak eredménye az eljárások időigényének növekedése is lehet. A mérlegelés lehetőségének meghagyása már önmagában is automatikusan felveti a felelősség kérdését. A mérlegelési szabadság eljárási sokszínűséget okozhat, hiszen az egyén szubjektumához is jelentős mértékben köthető. A hatósági kényszer-cselekmények foganatosítása esetében kijelenthető, hogy az egyedi megítélés lehetőségét a minimumra kell szorítani. Többek között a végrehajtó határozza meg egy ingó vagy ingatlan vagyontárgy forgalmi értékét a becsértéket, több esetben a belátására van bízva a zárgondnok alkalmazása (és költsége), helyszíni eljárás foganatosításakor ő dönti el, hogy mit von foglalás alá, egyes esetekben meghatározhatja az árverés (kényszerértékesítés) helyét és idejét, stb³³. Mivel a végrehajtó tevékenysége része az állami igazságszolgáltatási folyamatnak, és az állami kényszer alkalmazásához kötődik, óhatatlanul felmerül a kérdés, hogy miért nem állami szerv

(2) A közjegyző a jogügyletekről és jogi jelentőségű tényekről közokiratot állít ki, okiratokat őriz meg, a felek megbízásából pénzt, értéktárgyat és értékpapírt vesz át a jogosult részére történő átadás végett, a feleket a hatáskörébe utalt eljárásokkal kapcsolatban - a felek esélyegyenlőségének biztosításával - kioktatással segíti jogaik gyakorlásában és kötelességeik teljesítésében.

(4) A közjegyző a jogszabály által meghatározott hatáskörében az állam igazságszolgáltató tevékenysége részeként jogszolgáltató hatósági tevékenységet végez.

³² <http://www.heol.hu/heves/kozelet/szomoru-statisztika-egy-varosnyi-ember-tartozik-457427> (2012. augusztus 21.).

„Heves megyében 2011 azonos időszakához képest 2012 első félévében a tartósan bedőlt hitelek száma 6.425-ről 7.710-re növekedett, ez négy fős családokkal számolva mintegy 32 ezer embert érint. Jelen pillanatban Heves megyében 4.428 ingatlan vár árverésre. Ebből 2012. I. negyedévben 3 százalékot, azaz 132, a II. negyedévben 140 családot lehet kilakoltatni. Becslés alapján a III. negyedévben 155, a IV. negyedévben pedig 170 kilakoltatás várható, a többi pedig majd a következő években”.

³³ 1994. évi LIII. törvény a bírósági végrehajtásról

43. § (1) A végrehajtás során a végrehajtó megtekintheti és átvizsgálhatja az adós

a) lakását és egyéb helyiségét,

b) bármely vagyontárgyát,

c) gazdasági tevékenységével kapcsolatos iratait.

44. § (1) A végrehajtó szükség esetén az adós lezárt lakását, a tartózkodási helyéül szolgáló vagy egyéb helyiségét, a hozzájuk vezető bejáratot, továbbá az adós bútorát vagy más ingóságát felnyithatja. Ha ilyenkor az adós vagy nagykorú családtagja nincs jelen, tanút kell alkalmazni. A végrehajtó bármely más eljárási cselekmény lefolytatásánál is alkalmazhat tanút.

106. § (1) A végrehajtó a lefoglalt ingóság megőrzésére zárgondnokot jelöl ki, ha

d) ezt az eljárást eredményessége szempontjából szükségesnek tartja, és a zárgondnok kijelöléséhez a végrehajtást kérő hozzájárult.

(2) A zárgondnok költségét és díját a végrehajtó állapítja meg.

végzi a feladatot? A végrehajtó által ellátott jogalkalmazó tevékenység során, az igazságszolgáltatás bírói monopóliumának elve hogyan érvényesül?

A bírósági végrehajtást és a közigazgatási végrehajtást a szervezeti elrendezés tekintetében kell megvizsgálni. A közigazgatási végrehajtást közigazgatási szerv folytatja le. A közigazgatási szerv a tevékenységét munkavállalóin keresztül fogatosítja. A munkavállaló egy szervezeti rendszeren belül közvetlen irányítás mellett végzi a tevékenységét. Az irányítás közvetlen formája a szabályozás rugalmasabb, alkalmazkodó képesebb lehetőségét teremti meg, ezáltal hatékonyabb lehet. A közös pont az állami kényszer alkalmazása. A bírósági végrehajtó saját irodájának tulajdonosa. A bírósági végrehajtót, mint tulajdonost, és munkáltatót természetesen más érdekeltségi rendszer övezi, mint egy munkavállalót. Innen nézve a bírósági végrehajtó tulajdonosi szerepköre hasonló viszonylatban van az egyéb gazdasági tevékenységet folytató vállalkozások tulajdonosaival. A tulajdonos érdekét az elvart hozam és a nyereség maximalizálás fémjelzi, ami elvileg összeegyeztethetetlen a bírósági végrehajtás eszmerendszerével.

A költségek kérdésköre jelent még problémát. Ebben a tekintetben a végrehajtás kumulált költségeit kell szemügyre venni, hiszen maga a költség egy naturália, annak viselése már egy más kérdés. Alapvetően a végrehajtás esetében a költségeket az „adós” viseli (Vht. 34. § (1) A végrehajtás során felmerülő költséget - ha a törvény másképpen nem rendelkezik - a végrehajtást kérő előlegezi, és az adós viseli.). A költségekkel kapcsolatos problémakör is régi múltra tekint vissza. Már az 1881. évi LX. törvény (a bírósági végrehajtásról) módosításai kapcsán is különböző vélemények láttak napvilágot a költségek és a szervezeti felépítés tekintetében. „...az is kétségtelen, hogy ennek a költségességnek, az esetek túlnyomó többségében, ismét nem a végrehajtók az okozói, hanem azok a törvények és rendeletek, a melyek a végrehajtóknak lehetővé teszik, hogy ezeket a költségeket okozzák. Mindaddig, míg a végrehajtói intézmény mai szervezetét meg nem szüntetik; míg a bíróságoknál nem szerveznek megfelelő olyan állásokat, a melyeknek betöltői azután kizáróan vagy esetleg egyéb tennivaló mellett a végrehajtásokat fogják fogatosítani. Valami különös szakértelem a mindennapi foglalás tárgyát tevő dolgok becsléséhez nem kell; azt a végrehajtó is egészen jól elvégezheti, ha pedig olyan becslésről van szó, a mely szakértelmet igényel, akkor mind a mai törvény, mind a javaslat értelmében, úgy is lehet, sőt kell is szakértő becslőt alkalmazni. ...midőn a végrehajtási eljárás költségességét akarta csökkenteni, az, hogy mindaddig, míg a mai végrehajtói intézmény fennáll, ezt a költséget tetemesen csökkenteni lehetetlen. ...a végrehajtók mai helyzete és szervezete azért is sürgős változtatást követel, mert a javaslat tervezte mentességek munkakörüket és így jövedelmüket tetemesen csökkenteni fogja, úgy hogy egyes helyeken megélhetésük teljesen lehetetlenné fog válni. ...a bírósági végrehajtók mai intézményének eltörlését más egyéb szempontból is kívánatosnak tartom, a végből ugyanis, hogy az összes végrehajtásokat ugyanegy kézben egyesítsék³⁴.”

Napjainkban azt kell megvizsgálni, hogy a költséghatékonyság követelményeinek megfelel-e a rendszer. A közigazgatási végrehajtás költségei nem kizárólag az adós, hanem a szervezeti és infrastrukturális rendszert fenntartó államot is terhelik. A bírósági végrehajtás esetében a végrehajtó díja tartalmazza a kamarai költségátalányt is, így a szakmai felügyelet fenntartási költségének viselése közvetlen módon adóst terheli. Az állam számára ez a rendszer mindenképpen kisebb, míg a végrehajtási ügyben érintettek számára többletköltséget jelent. Összességében nézve nem lehet határozottan kijelenteni, hogy a bírósági végrehajtás egy költséghatékony eljárás lenne. Kinek lenne az érdeke, hogy azzá tegye? A végrehajtói iroda tulajdonosáé nem az. A problémát hangsúlyozza az alapvető jogok biztosának, Szabó Máténak a 2012. november 13. napján kiadott közleménye. „Utóvizsgálat a végrehajtási eljárás költségeiről AJB-4756/2012. Az alapvető jogok biztosának korábbi jelentései óta

³⁴ Magyar Jogászegyleti értekezések/szerk: Dr. Szladits Károly (Dr. Márkus Dezső előadása, A végrehajtási törvény reformja, Budapest, Franklin társulat nyomdája, 1907.).

módosították a végrehajtási eljárásban eljáró jogi képviselő, ügyvéd munkadíját és a közjegyző díját is, így az eljárás költségei jelentősen csökkentek. A jogszabály-módosítások ugyanakkor nem érintették az önálló bírósági végrehajtó munkadíját, amely egyes esetekben az ügy értékéhez képest aránytalanul magas lehet. Szabó Máté alapjogi biztos szerint ez sértheti a jogbiztonságot, a tisztességes eljárás alkotmányos követelményét. 2011-ben az ombudsman megállapította, hogy a végrehajtáshoz kapcsolódó díjak összességükben olyan jelentős költséget jelentek, amely befolyásolhatja a végrehajtási eljárások sikerét. Az adós a költségek nagysága miatt inkább abban lesz érdekelt, hogy kivonja a vagyontárgyait a végrehajtás alól, semmint abban, hogy megfizesse a végrehajtási költségekkel jelentősen megnövelt eredeti tartozását. A végrehajtást kérő viszont az adós (rész)teljesítésében nem lesz érdekelt, hiszen a végrehajtási költségek a kielégítés sorrendjében megelőzik a hiteltartozást. A 2011-es jelentéseinek utóvizsgálatában az ombudsman megállapította, hogy a korábban feltárt visszasságok egy részét a megszólított illetékesek orvosolták, amivel csökkentek a végrehajtási eljárás költségei, az önálló bírósági végrehajtó díja azonban változatlan maradt. Ez a díj számos tételből állhat, ami az ombudsman álláspontja szerint mind a végrehajtást kérő, mind az adós számára nehezen vagy egyáltalán nem követhető. A végrehajtónak járó díj alapvetően három tételből tevődik össze: a munkadíjból (költségátalány is), a készkiadásból és a behajtási jutalékból. Az adósnak ezen túl meg kell fizetnie a végrehajtó kamarát megillető költségátalányt is. Egy 10 millió forint összegű tartozásnál, ahol két adós van, sikeres végrehajtáskor a biztosan felmerülő díjtételek alapján 1 millió 583 ezer forint a végrehajtó díja, ami még nem tartalmazza a készkiadások összegét. A végösszeg akár több is lehet, eredménytelen végrehajtás esetén pedig értelemszerűen nem kell megfizetni a behajtási jutalékot. A biztos álláspontja szerint azonban a költség még az utóbbi esetben is olyan magas marad, hogy befolyásolhatja a végrehajtási eljárás sikerét. Ez a körülmény önmagában alkalmas arra, hogy a jogbiztonság és az annak részét képező tisztességes eljárás alkotmányos követelményével összefüggésben visszasságot okozzon – figyelmeztetett az ombudsman és felkérte a közigazgatási és igazságügyi minisztert, vizsgálja felül a hatályos jogszabályt, különös tekintettel a végrehajtót megillető behajtási jutalék mértékére.³⁵”

VI. Összefoglalás

A végrehajtás történeti fejlődése Magyarországon az államalapítás időpontjától, sőt a törzsközöségtől kezdődően nyomon követhető a tulajdoni formák változásával szinte egy ütemben. A fejlődés során a jogérvényesítés először a jogosult feladata volt, majd később ez a jog a bírói hatalmat gyakorló helyi tisztségviselőhöz került, aki ezen jogát a bíró mellett működő poroszlókon keresztül gyakorolta. „A II. Aranybulla kiadását követően a pristaldus intézmény fokozatosan megszűnt, mert sokakat megcsaltak a hamis poroszlók³⁶”. A jogcselekmények érvényességét a hiteles helyek, a káptalanok, konventek tanúsították a következő időszakban. Később, az 1723. és 1729. évi országgyűlés döntéseinek értelmében a végrehajtást általában a bírósági kiküldöttek fogantatosították. „A bírósági végrehajtás hazai előzményeit azokban a jogintézményekben kell keresnünk, amelyek a jogvitát eldöntő szervek határozatainak érvényre juttatására irányultak. A mai értelemben vett bírósági végrehajtás kialakulásának kezdeteit csak a XIX. század első felében fedezhetjük fel. Ezt megelőzően, a feudális magyar társadalom viszonyai között is feladata volt azonban az államnak, hogy gondoskodjék a jogviták eldöntéséről, és e döntéseknek érvényt szerezzen³⁷.”

³⁵ http://www.obh.hu/allam/aktualis/hm/kozlemeny20121113_2.htm.

³⁶ Csizmadia-Kovács-Asztalos/Csizmadia Andor (szerk.): Magyar Állam és jogtörténet (Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1998.).

³⁷ Vida István: A bírósági végrehajtás (Budapest, Közgazdasági és jogi könyvkiadó, 1978.).

A szocializmus éveiben a végrehajtás teljes szervezete államosításra került (1954. II. törvény a Magyar Népköztársaság bírósági szervezetéről). A rendszerváltás hozott változást ebben a tekintetben is. A Magyar Bírósági Végrehajtói Kamara szervezete 1995. január 01. napján kezdte meg működését, és kiemelkedően fontos szerepet tölt be a bírósági végrehajtás intézmény rendszerét, annak működését, működtetését és fenntartását illetően. Szakmai felügyeleti és szakmai önkormányzati szerv. Az MBVK felügyeleti szerve a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium. Az MBVK működésének kereteit szervezeti és működési szabályzata határozza meg.

Láthatóvá vált, hogy az államszerkezet, a politika, a tulajdoni viszonyok direkt ráhatással bírnak a végrehajtás intézményére és szervezetére, illetve ezeken keresztül a végrehajtási tevékenység végzésére. A bíróságok jogalkalmazó tevékenységet folytatnak, és mint ilyen a bírósági végrehajtás a jogalkalmazó tevékenység egyik formájának tekintendő. A bírósági végrehajtás intézményének kapcsolata a jogbiztonsággal (ezen keresztül az un.: közjőval), mint alapvető jogelvvvel egyenes vonalú, direkt korrelációt jelent abban az értelemben véve, hogy szükség esetén a végrehajtás intézményrendszere az eljárás keretein belül állami kényszerrel biztosítja, a kötelezettségek teljesítésén keresztül az önkéntes jogkövető magatartási normák betartását, így törekedve a jogi és gazdasági értelemben vett egyensúly visszaállítására. A jogbiztonság a jog alkalmazásában, a társadalom által tanúsított jogkövető magatartás gyakorlásában ölt testet. A társadalmi közérdek - természetesen nem feltétlenül azonos az egyéni érdekekkel -, egy olyan eszközzel, eszközrendszerrel rendelkezik a bírósági végrehajtás intézménye által, amely kikényszeríthető, és alkotmányos garanciák mellett komplex tevékenységet lát el. „Az állam a történelem során folyamatosan változó, folyamatosan bővülő feladatkörökkel látott el. Demokratikus országokban az állami teendőket a társadalmi igények, a történelmi előzmények és a nemzeti hagyományok alakítják, a közfeladatokat és ellátásuk mértékét pedig jogszabályok határozzák meg³⁸.”

A bírósági végrehajtás jogintézményével kapcsolatos változásokat végigkísérték a bírósági végrehajtás szervezetével kapcsolatos változások. A bírósági végrehajtás rendszerével kapcsolatban elsősorban az a kérdés merült fel, hogy amennyiben a bírósági végrehajtó eljárása a bíróság eljárásával azonos, akkor miért nem a bírósági szervezetrendszer keretein belül működik? Abban a tekintetben jogos a felvetés, hogy hatósági feladatot lát el (kényszert alkalmaz), és a tevékenység kontrollja csak közvetettnek minősíthető néhány szempontból, valamint a végrehajtó egyéni (tulajdonosi, munkáltatói) érdekeltségi szempontjai módosultak, eltolódtak a profitorientáltság irányába. Európában kb. 50-50 százalékban vannak jelen a végrehajtási rendszerek abban a vonatkozásban, hogy a végrehajtó állami alkalmazott, vagy önállóan látja el tevékenységét. Az európai rendszerek változatosabb képet mutatnak a hatáskör és az ellátandó feladatok vertikumának vonatkozásában, így nem létezik egy jól bevált „recept”, ami minden fellépő problémára kielégítő megoldást nyújt.

Kétségtelen tény, hogy a bírósági végrehajtás egy összetett és igen fontos szerepet lát el, ugyanakkor pontosan ez teszi frekvenciálttá működésének hatékonysági érdekeltségi felelősségi kérdéseit. Láthatóvá vált, hogy a bíróság szervezetrendszeréből történő kiszervezés (a hatáskör megtartása mellett) nem feltétlenül jelent minden esetben előnyöket a társadalom számára. Levonhatjuk azt a következtetést, hogy a jogalkotó számára nehéz feladatot jelent a társadalmi, gazdasági környezet folyamatos változásaihoz igazodó kellőképpen flexibilis jogszabályi környezet megalkotása, valamint a megfelelő szervezeti keretrendszer megteremtése. A jogalkotó számára kiemelt feladatként jelentkezik a hitelező és az adósvédelem megteremtése, mindez olyan formán, hogy a közérdek ne sérüljön, illetve a gazdaság egyensúlyi helyzete stabilizálódhasson. A kormányzati portál a bírósági végrehajtás szervezetét az alábbi módon jellemzi. „A végrehajtási szervezetben alapvető változást hozott

³⁸ Patáki János István: Vagyongazdálkodás (Budapest, Robinco Kft., 2011.).

az 1994. évi LIII. törvény hatályba lépése, mivel a bírósági végrehajtást mintegy "privatizálta". Míg korábban a végrehajtást a bírósággal munkaviszonyban álló, eredményességtől független bérezésben részesülő végrehajtók végezték, 1994-től a végrehajtások döntő többségében az önálló bírósági végrehajtók járnak el³⁹." A privatizáció szó használata a kormányzati portálon a bírósági végrehajtás tevékenységére vetítve, további asszociációkra adhat lehetőséget, attól függően, hogy a tevékenységet melyik közvetlenül, illetve közvetve érintett szerepkör részéről vizsgáljuk meg. A vizsgálat alá vont kérdéskör tekintetében tehát egyértelműen kijelenthető, hogy a válaszokat mindenki a saját egyéni morális értékítélete szerint, illetve érintettsége alapján tudja megadni.

³⁹ https://ugyintezes.magyarorszag.hu/ugyek/410006/420015/430001/Vegrehajtasi_eljaras20091202.html (2012. december 18.).